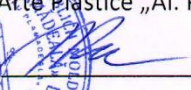

Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova
Colegiul de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală”

„Aprob”

Directorul Colegiului de
Arte Plastice „Al. Plămădeală”

 Răcilă Lilia

02.05 2023

Curriculumul disciplinar

F.03.O.014 PICTURĂ – NATURA STATICĂ CU ELEMENTE DIN GHIPS

Specialitatea: 21320 Pictură

Calificarea: 265109 Pictor

Chișinău 2023

Aprobat de :

Consiliul artistic și de evaluare al Colegiului de Arte Plastice „Al. Plămădeală”

Director

Răcilă Lilia

2023

Autori:

1. Hamurari Nina, grad didactic întâi, Magistru în domeniul Instruire în Arte Plastice și Decorative, Colegiul de Arte Plastice „Al. Plămădeală”.
2. Bădrăgan Sergiu, grad didactic superior, Colegiul de Arte Plastice „Al. Plămădeală”.

Recenzenți:

1. Voinschi Nina, grad didactic superior, Colegiul de Arte Plastice „Al. Plămădeală”.
2. Malarciuc Ludmila, grad didactic superior, Colegiul de Arte Plastice „Al. Plămădeală”.

Adresa Curriculumului în Internet:

<http://edu.gov.md/ro/content/curriculum-invatomintul-profesional-tehnic-postsecundar>

Cuprins

I.	Preliminarii.....	4
II.	Motivația, utilitatea disciplinei pentru dezvoltarea profesională.....	5
III.	Competențele profesionale specifice disciplinei.....	5
IV.	Administrarea disciplinei.....	6
V.	Unitățile de învățare.....	6
VI.	Repartizarea orientativă a orelor pe unități de învățare.....	7
VII.	Studiul individual ghidat de profesor.....	7
VIII.	Lucrări practice recomandate.....	8
IX.	Sugestii metodologice.....	9
X.	Sugestii de evaluare a competențelor profesionale.....	10
XI.	Resursele necesare pentru desfășurarea procesului de studiu.....	10
XII.	Resursele didactice recomandate elevilor.....	11

I. Preliminarii

Curriculumul disciplinar „**Pictură – Natura statică cu elemente din ghips**” este un document normativ ce face parte din Componenta fundamentală la specialitatea *Pictură*, include 60 de ore, dintre care 45 de ore constituie contact direct și 15 de ore – studiul individual. Se studiază în anul II, semestrul III de studii. Evaluarea finală - examen. Disciplina este prevăzută pentru realizarea procesului de pregătire a specialiștilor cu calificarea *Pictor* în domeniul de formare profesională 213 - *Arte Plastice* în învățământul profesional tehnic postsecundar și se studiază obligatoriu.

Obiectul de studiu al acestei discipline este *natura statică în pictură de ulei cu elemente din ghips*. Disciplina dată contribuie la conștientizarea actului creator ca demers important în educația creativității artistico-plastice a viitorului pictor și formarea la elevi a competențelor profesionale de reprezentare practică a naturii statice în pictură de ulei prin intermediul culorilor.

Scopul disciplinei este de a-i înzestra pe viitorii pictori cu cunoștințe, deprinderi practice, capacități de înțelegere profundă a noțiunilor fundamentale de culoare, a legităților, principiilor, metodelor și procedeele de reprezentare a naturii statice în pictură de ulei prin intermediul culorilor. Curriculumul disciplinar „**Pictură – Natura statică cu elemente din ghips**” propune elevului experiența creației și comunicării artistice în procesul studiului naturii statice în pictură de ulei. *Artele Plastice* pun la bază studierea elementelor de limbaj plastic ca: punctul, linia, pata, suprafața, culoarea, valoarea, studierea culorii și corelarea cromaticii cu elementele plastice. Doar prin intermediul culorilor elevul poate să ordoneze, să picteze și să configureze structuri plastice și complexe, inclusiv natura statică în pictură de ulei.

Cerințele prealabile față de cunoștințele și abilitățile pe care trebuie să le stăpânească elevul înainte de a începe studierea disciplinei „**Pictură – Natura statică cu elemente din ghips**” sunt cunoștințele și abilitățile dobândite de elev în cadrul de studiere cu succes a unităților de învățare prevăzute la disciplinele: F.01.O.010 Pictură - natura statică, S.01.O.026 Tehnici de pictură, F.02.O.012 Pictură - tehnici de reprezentare, S.02.L.047 Tehnica picturii în ulei - natura statică, S.02.L.046 Tehnologia picturii în ulei.

Disciplina „**Pictură – Natura statică cu elemente din ghips**” are un caracter interdisciplinar și se desfășoară concomitent cu alte unități de curs: Desen - cap uman, ghips, Tehnici mixte de pictură - natura statică, Compoziție tematică - care fac parte din procesul instruirii elevului în semestrul III, și reprezintă un cadru favorabil pentru transpunerea cunoștințelor și abilităților acumulate în formarea profesională a viitorului pictor.

II. Motivația, utilitatea disciplinei pentru dezvoltarea profesională

Stăpânirea picturii este principala condiție tehnică pe care viitorul pictor trebuie s-o posedez înainte de a avea oportunități de a descoperi, a evalua și a produce - crea valori. Disciplina „**Pictură – Natura statică cu elemente din ghips**” înarmează elevul cu abilități de stăpânire a modalităților de concretizare a armoniilor de culori, sentimentelor și ideilor, expresiilor coloristice ce pot fi aplicate în procesul studierii și realizării unei *naturii statice în pictură de ulei cu elemente din ghips*. Un viitor pictor nu se poate realiza complet fără lărgirea cunoașterii prin arta - specifică culorilor. Cunoașterea elementelor de expresie specifice picturii și a modalităților de relaționare a acestor elemente constituie obiectivele studiului. Temele de studiu derivă una din alta, având o legătură succesivă. Pictorul trebuie să cunoască și să utilizeze materialele, tehnicile picturale, să analizeze calea spre sinteza a elementelor de limbaj plastic și a picturii, a formelor pe care le va dobândi paralel cu emoțiile, sentimentele și educația viziunii sale. Curriculumul disciplinar „**Pictură – Natura statică cu elemente din ghips**” reprezintă un instrument de orientare și predare științifică, teoretică și practică a noțiunilor artistico-plastice.

Studiul disciplinei „**Pictură – Natura statică cu elemente din ghips**” va contribui la formarea și dezvoltarea competențelor profesionale și familiarizarea viitorilor specialiști în domeniul Artei Plastice, capacități de înțelegere profundă și de analiză a metodelor și procedeelelor în elaborarea și crearea unei picturi a naturii statice. Disciplina îl va ajuta pe elev să:

- aplice tehnicile de pictură în ulei la crearea operelor de artă;
- distingă instrumentele și materialele utilizate în pictura în ulei;
- analizeze pictura în următoarele aspecte: rezolvarea compozițională, raporturi cromatice și valorice, aplicării tehnicii potrivite;
- cunoască tehnologia picturii în ulei;
- implementeze metodele de elaborare și crearea a unei picturi a *Natura statică cu elemente din ghips*.

Competențele formate și dezvoltate în cadrul acestui curriculumul disciplinar vor fi necesare pentru studierea disciplinelor cu nivel de complexitate mai înalt: F.04.O.016 Pictură - cap uman, S.04.O.031 Tehnici de pictură – portret.

III. Competențele profesionale specifice disciplinei

- CS1. Reprezentarea plastică a naturii statice autumnale.
- CS2. Executarea picturii naturii statice în *contrajur*.
- CS3. Realizarea picturii a unei naturii statice cu cap din ghips (*grizaille*).
- CS4. Realizarea cromatică a naturii statice cu cap din ghips, folosind mijloacele și principiile de armonizare a culorilor.

IV. Administrarea disciplinei

Semestrul	Numărul de ore			Modalitatea de evaluare	Numărul de credite	
	Total	Contact direct				
		Prelegeri	Practică			
3	60	6	39	15	Examen	2

V. Unitățile de învățare

Unități de competență	Unități de conținut
1. Pictură a naturii statice autumnale.	
<p>UC1. Reprezentarea plastică a naturii statice autumnale.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ amplasarea obiectelor în spațiului plastic prin intermediul culorii și tonului; ▪ analiza raporturilor de proporționalitate și subordonare a formei și culorii în pictura academică; ▪ aplicarea mijloacelor plastice în redarea formelor și detaliilor naturii statice autumnale; ▪ utilizarea principiilor de armonizare prin intermediul legităților integrității cromatice a lucrării. 	<p>1.1 Reguli de amplasare a obiectelor naturii statice în spațiului plastic prin intermediul culorii și tonului;</p> <p>1.2 Raportul valoric și cromatic a naturii statice autumnale.</p> <p>1.3 Mijloace plastice în redarea formelor și detaliilor naturii statice autumnale.</p> <p>1.4 Principii de armonizare prin intermediul legităților integrității cromatice a lucrării.</p>
2. Pictură a naturii statice în <i>contrajur</i>.	
<p>UC2. Executarea picturii naturii statice în <i>contrajur</i>.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ organizarea spațiului plastic prin intermediul culorii și tonului în pictură a naturii statice în <i>contrajur</i>; ▪ respectarea principiului de proporționalitate și subordonare a formei și culorii în pictură a naturii statice în <i>contrajur</i>; ▪ aplicarea elementelor de limbaj plastic pentru a reda forma în spațiu; ▪ folosirea mijloacelor plastice în procesul de generalizare și finisare a lucrării. 	<p>2.1 Modalități de organizare a spațiului plastic prin intermediul culorii și tonului în pictură a naturii statice în <i>contrajur</i>.</p> <p>2.2 Principiul de proporționalitate și subordonare a formei și culorii în pictură a naturii statice în <i>contrajur</i>.</p> <p>2.3 Elementele de limbaj plastic pentru redarea formei în spațiu a naturii statice.</p> <p>2.4 Mijloace plastice în procesul de generalizare și finisare a lucrării.</p>
3. Pictură a naturii statice cu cap din ghips. <i>Grizaille</i>.	
<p>UC3. Realizarea picturii a unei naturii statice cu cap din ghips (<i>grizaille</i>).</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ aplicarea principiilor de organizare a spațiului plastic prin intermediul clarobscurului; ▪ realizarea picturii a unei naturii statice cu cap din ghips (<i>grizaille</i>), folosind mijloacele și principiile de armonizare raporturilor valorice; ▪ respectarea regulilor de folosire a raporturilor de camertonuri valorice în pictura academică. 	<p>3.1 Principii de organizare a spațiului plastic prin intermediul clarobscurului (<i>grizaille</i>).</p> <p>3.2 Analiza și modelarea valorică a formei naturii statice cu cap din ghips (<i>grizaille</i>), în spațiu prin intermediul clarobscurului.</p> <p>3.3 Reguli de folosire raporturilor de camertonuri valorice în pictura academică.</p>

4. Pictură a naturii statice cu cap din ghips. Cromatic. (executarea naturii statice precedente)	
<p>UC4. Realizarea cromatică a naturii statice cu cap din ghips, folosind mijloacele și principiile de armonizare a culorilor.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ folosirea regulilor de organizare compozițională a naturii statice cu cap din ghips în spațiu plastic; ▪ respectarea raporturilor cromatice generale în procesul modelării detaliilor a naturii statice cu cap din ghips; ▪ reflectarea relației generale: umbra/lumina în natura statică cu cap din ghips; ▪ aplicarea elementelor de limbaj plastic în procesul de armonizare și generalizare a picturii de natură statică cu cap din ghips. 	<p>4.1 Reguli de organizare compozițională a naturii statice cu cap din ghips în spațiu plastic.</p> <p>4.2 Raporturile cromatice în procesul modelării detaliilor a naturii statice cu cap din ghips.</p> <p>4.3 Relație generală: umbra/lumina în natura statică cu cap din ghips, prin intermediu clarobscurului.</p> <p>4.4 Elemente de limbaj plastic în procesul de armonizare și generalizare a picturii de natură statică cu cap din ghips.</p>

VI. Repartizarea orientativă a orelor pe unități de învățare

Nr.	Unități de învățare	Numărul de ore			
		Total	Contact direct		Lucrul Individual
			Prelegeri	Practică	
1	Pictură a naturii statice autumnale.	12	1	8	3
2	Pictură a naturii statice în <i>contrajur</i> .	16	1	11	4
3	Pictură a naturii statice cu cap din ghips. <i>Grizaille</i> .	12	2	7	3
4	Pictură a naturii statice cu cap din ghips. Cromatic. (executarea naturii statice precedente)	20	2	13	5
Total:		60	6	39	15

VII. Studiul individual ghidat de profesor

Sarcinile pentru orele ghidate vor reieși din temele desfășurate la orele de contact direct, se vor realiza sub formă de sarcini suplimentare individuale și anume: realizări de crochiuri, schițe (liniare, tonale, cromatice), eboșe în culoare, studii de forma și culoare, continuarea lucrului de sine stătător asupra sarcinii efectuate în cadrul orelor de contact direct, alte sarcini experimentale, care vor contribui la rezolvări de problematice legate de procesul instructiv - educațional. Sarcinile pentru orele de studiu individual se planifică în proiectările semestriale de lungă durată.

Materii pentru studiul individual	Produse de elaborat	Modalități de evaluare	Termeni de realizare
1. Pictură a naturii statice autumnale.			
1.1 Expresia și caracterul naturii statice autumnale. 1.2 Reguli de organizarea ale suprafeței lucrării. 1.3 Relații cromatice și de clarobscur în reprezentarea naturii statice autumnale.	Copii de picturi ale naturilor statice autumnale. Format: A5. 2 lucrări. Tehnica: acuarelă, guașa/hârtie.	Prezentarea copiilor	Săptămâna 1-3
2. Pictură a naturii statice în <i>contrajur</i>.			
2.1 Reprezentarea sursei de lumină prin intermediul clarobscurului la realizarea copiilor de picturi ale naturii statice în <i>contrajur</i> . 2.2 Raporturile cromatice mari în realizarea copiilor de picturi ale naturii statice în <i>contrajur</i> .	Copii de picturi ale naturilor statice în <i>contrajur</i> . Format: A5. 2 lucrări. Tehnica: acuarelă, guașa/hârtie.	Prezentarea copiilor	Săptămâna 4-7
3. Pictură a naturii statice cu cap din ghips. <i>Grizaille</i>.			
3.1 Reguli de organizare a suprafeței lucrării. 3.2 Raporturile valorice în reprezentarea copiilor de picturi ale naturii statice cu cap din ghips (<i>grizaille</i>).	Copii de picturi ale naturilor statice cu cap din ghips (<i>grizare</i>). Format: A5. 2 lucrări. Tehnica: acuarelă, guașa/hârtie.	Prezentarea copiilor	Săptămâna 8-10
4. Pictură a naturii statice cu cap din ghips. Cromatic. (executarea naturii statice precedente)			
4.1 Raporturile cromatice generale la realizarea copiilor de picturi ale naturii statice cu cap din ghips. 4.2 Camertonurile acromatice /cromatice la realizarea copiilor de picturi ale naturii statice cu cap din ghips .	Copii de picturi ale naturilor statice cu cap din ghips. Format: A5. 2 lucrări. Tehnica: acuarelă, guașa/hârtie.	Prezentarea copiilor	Săptămâna 11-15

VIII. Lucrările practice recomandate

Nr.	Unități de învățare	Lista lucrărilor practice	ore
1	Pictură a naturii statice autumnale.	Pictură academică. Format: 40*50cm. Tehnica: ulei /pânză. 1 lucrare.	8
2	Pictură a naturii statice în <i>contrajur</i> .	Pictură academică. Format: 50*60cm. Tehnica: ulei /pânză. 1 lucrare.	11
3	Pictură a naturii statice cu cap din ghips. <i>Grizaille</i> .	Pictură academică. Format: 40*50cm. Tehnica: ulei /pânză. 1 lucrare.	7
4	Pictură a naturii statice cu cap din ghips. Cromatic. (executarea naturii statice precedente)	Pictură academică. Format: 50*60cm. Tehnica: ulei /pânză. 1 lucrare.	13
Total:			39

IX. Sugestii metodologice

În procesul studierii disciplinei „**Pictură – Natura statică cu elemente din ghips**” cadrul didactic va folosi tehnologii eficiente de predare-învățare-evaluare, forme și metode de organizare a activității didactice, care sunt adecvate modulului dat, nivelului de pregătire și capacităților individuale ale elevilor.

Metodele recomandate pentru a fi utilizate în procesul de predare-învățare sunt: expunerea materialului teoretic, realizarea lucrărilor practice, individual sau sub conducerea cadrului didactic, exersarea practică, elaborarea exercițiilor practice individuale, studierea individuală și în grup a fondului metodic și a surselor bibliografice, exemple de produse realizate de către elevii promoțiilor precedente, exemple realizate de către profesioniști, etc.

Disciplina „**Pictură – Natura statică cu elemente din ghips**” conține câteva unități de învățare, care sunt concepute în dezvoltare, de la abilități și cunoștințe inițiale spre sarcini tot mai complexe. Caracteristic domeniului de educație – Artă, sunt metodele de predare/învățare cu caracter creativ, inventiv, individualizat.

Pentru eficientizarea formării competențelor profesionale specifice, se propune reducerea activității profesorului ce predă și favorizarea profesorului ce coordonează procesul de învățare.

În scopul predării centrate pe elev, strategiile de predare se vor adapta caracteristicilor personale ale elevilor (auditive, vizuale, practice), în dependență de tipul psihologic (introvertit, extravertit) și alte particularități, ce pot influența la procesul de învățare:

- individualizarea și creșterea treptată a nivelului de complexitate a sarcinilor propuse fiecărui elev în funcție de progresul acestuia;
- diferențierea sarcinilor în funcție de abilități, pentru indivizi sau pentru grupuri diferite;
- prezentarea sarcinilor în mai multe moduri: explicație teoretică, prezentarea la calculator/ proiector, exemple din fondul metodic, conversația interactivă;
- utilizarea unor metode didactice activ-participative: învățarea prin descoperire, învățarea problematizată, învățarea prin creare/invenție;
- orientarea spre finalități de învățare, la finele fiecărei unități de învățare se va prezenta spre evaluare un produs realizat;
- caracterul aplicativ al modulului „**Pictură – Natura statică cu elemente din ghips**” impune niște condiții, și anume, procesul de predare/învățare se va desfășura în sala de curs adaptată necesităților specifice pentru lucru practic.

-

X. Sugestii de evaluare a competențelor profesionale

Procesului de învățare-predare-evaluare pe competențe presupune evaluarea pe parcursul întregului proces de instruire: evaluarea formativă (curentă) și evaluarea sumativă (finală). Evaluarea formativă se va realiza prin diverse modalități: observarea comportamentului elevului, analiza rezultatelor curente ale elevului, prezentarea schițelor/produselor individuale de activitate, cadrele didactice informează elevul despre nivelul de performanță, îl motivează să-și perfecționeze competențele profesionale.

Evaluarea sumativă se va realiza la finele fiecărui modul, produsele realizate pe parcursul semestrului vor fi expuse la vizionarea de examen. Evaluarea sumativă este realizată de profesorul modulului dat și grupul de profesori ce fac parte din Consiliul artistic și de evaluare. Metodele de evaluare vor fi orientate spre motivarea elevilor și obținerea rezultatelor scontate, fapt ce va permite corectarea operativă a procesului de învățare, stimularea autoevaluării și a evaluării reciproce, evidențierea succeselor, implementarea evaluării selective sau individuale.

Criterii de evaluare cunoștințelor și abilităților profesionale în cadrul disciplinei

„Pictură – Natura statică cu elemente din ghips”:

- reflectarea subiectului;
- organizarea spațiului compozițional;
- corectitudinea proporțională și constructiv-tonală a obiectelor ale naturii statice;
- organizarea și respectarea gamei cromatice propuse;
- utilizarea mijloacelor de expresie artistico-plastică;
- utilizarea materialelor și tehnicilor de pictură;
- expresivitatea și originalitatea picturii;
- atitudinea individual-creativă.

XI. Resursele necesare pentru desfășurarea procesului de studiu

Pentru a realiza cu succes formarea competențelor ce trebuie formate și dezvoltate în cadrul disciplinei **„Pictură – Natura statică cu elemente din ghips”** trebuie asigurat un mediu de învățare autentic, relevant și centrat pe elev.

Cerințe față de sălile de curs: sală de curs dotată cu tot necesarul pentru lecțiile de pictură; mobilier școlar, cu toate condițiile adecvate, în mod obligatoriu trebuie să fie posibilitatea de aerisire regulată a încăperii. Sala de curs va fi dotată și cu utilaje, echipamente, mostre, instrumente și materiale necesare pentru realizarea lucrărilor, formarea și dezvoltarea competențelor profesionale:

- utilaje: șevalete, scaune și suporturi în număr egal cu numărul de elevi în grupă, suport pentru model, lampă cu suport pentru iluminarea modelului, draperii și alte utilaje pentru sarcini prevăzute;
- lista materialelor didactice: exemple de lucrări de nivel înalt a elevilor precedenți din fondul metodic, mostre de picturi tematice de nivel înalt din alte instituții de Artă plastică, literatură de specialitate în limba de instruire.

XII. Resursele didactice recomandate elevilor

Nr.	Denumirea resursei	Locul în care poate fi consultată/ accesată/ procurată	Nr. de exemplare disponibile
1.	Prut C., Dicționar de arta Modernă și Contemporană, Editura Univers enciclopedic, București, 2002.	Biblioteca / electronic	
2.	Roco, M., Creativitate și inteligență emoțională, Editura Polirom, Iași, 2004.	Biblioteca / electronic	
3.	Roșca, A., Creativitatea generală și specifică, Editura Academiei R.S.R., București, 1981.	Biblioteca / electronic	
4.	Săndulescu-Verna C., Materiale și tehnica picturii, Timișoara, 2000.	Biblioteca / electronic	
5.	Șușală I., Băbulescu O., Dicționar de artă: termeni de atelier, București, Sigma, 1993.	Biblioteca / electronic	
6.	Аристид Д., Уроки классической живописи. Техники и приемы из художественной мастерской, изд. МИФ, Москва, 2017.	Biblioteca / electronic	
7.	Денисенко В., Ратиева О., Обучение техникам живописи. Теория и методика. Учебное пособие, изд. Планета музыки, Санкт-Петербург, 2014.	Biblioteca / electronic	
8.	Исаев А., Философия цвета: феномен цвета в мышлении и творчестве, изд. ФЛИНТА, Москва, 2016.	Biblioteca / electronic	
9.	Леланд Н., Цвет в изобразительном искусстве, изд. Попурри, Минск, 2017.	Biblioteca / electronic	
10.	Киплик Д., Техника живописи. Учебное пособие, изд. Планета музыки, Санкт-Петербург, 2019.	Biblioteca / electronic	
11.	Коваленко В., Основы монументально-декоративной живописи. Два цвета, изд. Волгоградский государственный архитектурно-строительный университет, 2012.	Biblioteca / electronic	
12.	Коробейников В., Академическая живопись: практикум, изд. КемГИК, 2002.	Biblioteca / electronic	
13.	Кочергин Э., Категории композиции. Категории цвета, изд. Вита-Нова, Санкт-Петербург, 2017.	Biblioteca / electronic	
14.	Кройц Г., Живопись маслом. Натюрморт, портрет, пейзаж, обнаженная натура и сюжетная композиция, изд. МИФ, Москва, 2018.	Biblioteca / electronic	
15.	Поморов С., Прохоров С., Шадулин А., Живопись для дизайнеров и архитекторов. Учебное пособие для бакалавров, изд. Планета музыки, Санкт-Петербург, 2015.	Biblioteca / electronic	
16.	Прокофьев Н., Живопись. Техника живописи и технология живописных материалов. Учебное пособие, изд. Владос, Москва, 2013.	Biblioteca / electronic	

17.	Свешников А., Алгоритмы композиционного мышления в станковой живописи, изд. ВГИК, Москва, 2012	Biblioteca / electronic	
18.	Стерхов К., Мастера акварели. Беседы с акварелистами. От классики к современному искусству, изд. Планета музыки, Санкт-Петербург, 2014	Biblioteca / electronic	
19.	Фейнберг Л., Секреты живописи старых мастеров. Учебное пособие, изд. Планета музыки, Санкт-Петербург, 2018.	Biblioteca / electronic	
20.	Фейнберг Л., Лессировка и техника классической живописи. Учебное пособие, изд. Планета музыки, Санкт-Петербург, 2019.	Biblioteca / electronic	
21.	Фурсикова Е., Акварель, изд. Планета музыки, Санкт-Петербург, 2015.	Biblioteca / electronic	
22.	Хэйнс Д., Акварель без правил. Техники, эксперименты, практические советы, изд. МИФ, Москва, 2018.	Biblioteca / electronic	
23.	Хэйнс Д., Атмосферная акварель. Свобода, выразительность и стиль., изд. МИФ, Москва, 2018.	Biblioteca / electronic	
24.	Шайнбергер Ф., Акварельный скетчинг, изд. МИФ, Москва, 2017.	Biblioteca / electronic	
25.	Шашков Ю., Живопись и ее средства, изд. Академический проект, Москва, 2010.	Biblioteca / electronic	
26.	Эдвардс Б., Цвет, изд. Попурри, Минск, 2017.	Biblioteca / electronic	